

Oranjewoud

Voortoets radarmast Julianadorp

Voortoets in het kader van de Natuurbeschermingswet

projectnr. 201908

revisie 01

28 oktober 2009

Voortoets radarmast Julianadorp

Voortoets in het kader van de Natuurbeschermingswet

projectnr. 201908
revisie 01
28 oktober 2009

Auteur

ir. J. van Munster

Opdrachtgever

Rijkswaterstaat Noord-Nederland
Postbus 2301
8601 JH Leeuwarden

datum vrijgave
28-10-2009

beschrijving revisie 01
definitief

goedkeuring
dfs. B. Fit

vrijgave
Ing. E.T. van Wilgenburg

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Juridische kader natuurbeschermingswet	2
1.3	Doel van het onderzoek	3
1.4	Aanpak Oranjewoud	3
2	Gebiedsbeschrijving	4
2.1	Plangebied	4
2.2	Natura-2000 gebied Duinen Den Helder-Callantsoog	4
2.2.1	<i>Kwalificerende habitats nabij planlocaties</i>	7
2.2.2	<i>Voorkomen Tapuit in het plangebied</i>	8
2.3	Conclusies voorkomen beschermde natuurwaarden	9
3	Ingreep en gevolgen	10
4	Conclusies	13
4.1	Vervolg	13
	Bronnen	14

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Rijkswaterstaat Noord-Nederland is voornemens een radarmast te plaatsen in de duinen nabij Julianadorp gemeente Den Helder. De mast zal minimaal 10 en maximaal 15 meter hoog zijn en plaats bieden aan radar antenne met breedte van 5.5 meter. Voor de plaatsing van de radarmast heeft men twee locaties op het oog, de bunker bij Julianadorp en een voormalig schietbaan één kilometer ten noorden hiervan. Indien de radar op de bunker geplaatst wordt zal de hoogte ervan (zes meter) in mindering gebracht worden op de lengte van de mast.

Beide planlocaties liggen in het gebied Duinen Den Helder-Callantssoog dat in procedure is voor de aanwijzing als Natura 2000-gebied. Door deze aanwijzing is toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk is.

Figuur 1: De twee beoogde locaties in de duinen ten noordwesten van Julianadorp (bron ondergrond Bing Maps).

1.2 Juridische kader natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswetgeving is per 1 oktober 2005 gewijzigd en op 1 februari 2009 herzien. Natura 2000-gebieden (voorheen Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden) zijn sinds 1 oktober 2005 rechtstreeks beschermd door de Natuurbeschermingswet 1998. De duinen bij Julianadorp maken deel uit van het beschermde natuurmonument "Duinen van Den Helder en Callantssoog" en is aangemeld als Habitatrichtlijngebied.

Het plangebied ligt in de Provincie Noord Holland. Inzake de natuurbeschermingswet is de provincie het bevoegd gezag. Indien er sprake is van een (significant) negatief effect van een ontwikkeling oordeelt de Provincie of een vergunning (met eventuele

voorschriften of beperkingen) verleend wordt en de ontwikkeling doorgang kan vinden of dat deze vergunning geweigerd wordt.

1.3 Doel van het onderzoek

Doel van dit onderzoek is de toetsing van de voorgenomen ontwikkeling aan de beschermingskaders van de Natuurbeschermingswet 1998, die op 1 oktober 2005 in werking is getreden en op 1 februari 2009 is herzien. Conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (LNV, oktober 2005) worden de effecten van de bouw en de ingebruikname van de radarmast op de natuurlijke kenmerken en kwalificerende waarden van het Natura 2000-gebied getoetst in een zogenaamde voortoets.

Binnen deze voortoets wordt de volgende vraag getoetst:

"Bestaat er een kans dat de voorgenomen bouw en Ingebruikname van de radarmast een significant negatief effect heeft op Instandhoudingsdoelstellingen van het Natura-2000 gebied Duinen Den Helder-Callantsoog?"

De resultaten van de voortoets worden in deze rapportage beschreven.

1.4 Aanpak Oranjewoud

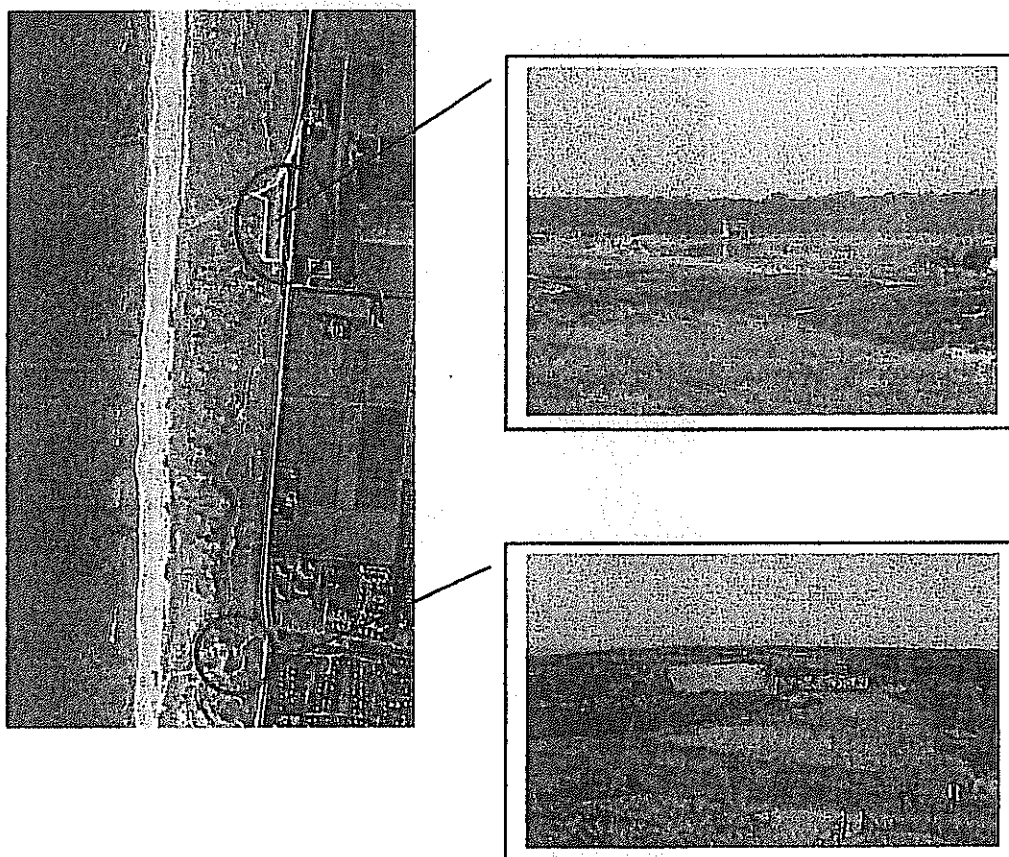
Deze voortoets is gericht op het in beeld brengen van de effecten van de activiteiten op de beschermde soort, de Tapuit, en beschermde habitattypen in het Natura 2000-gebied "Duinen Den Helder-Callantsoog".

Dit gebeurt aan de hand van een beschrijving van de huidige en toekomstige situatie en kaartjes waarop de ruimtelijke situering van beschermde natuurwaarden is afgebeeld. Vervolgens wordt op basis van beschikbare kennis en inzichten informatie aangedragen over de mogelijke effecten die de bouw en het gebruik van de radarmast op de instandhoudingsdoelstellingen van gebied kunnen hebben. Dit geschiedt aan de hand van verschillende criteria die bij de effectbeoordeling een rol spelen, zoals gevoeligheid van de habitats voor betreding en de verstoringsgevoeligheid van de Tapuit voor menselijke activiteit. Tevens worden de trendontwikkeling, staat van instandhouding en verspreidingsgegevens van de habitats en Tapuit meegenomen in de toets.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Plangebied

Voor de bouw van de radarmast heeft Rijkswaterstaat twee potentiële locaties op het oog. Het voormalig schietterrein nabij de Middenvliet, ten noorden van Julianadorp en de bunker ten westen van het dorp. Beide locaties liggen binnen het Natura 2000-gebied Duinen Den Helder-Callantsoog aan een pad met veel toeristisch verkeer. De locaties worden in de volgende paragraaf apart besproken.

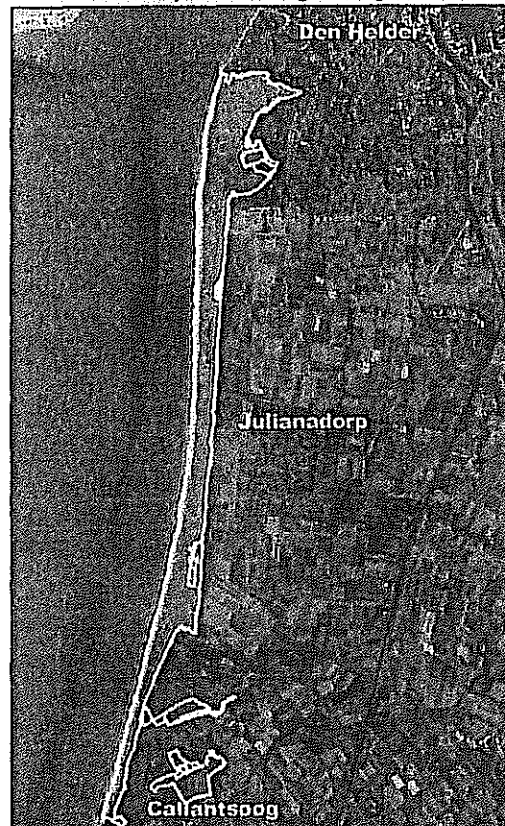
Figuur 2: Beide planlocaties vallen binnen het Natura 2000-gebied (geel gearceerd).
(Bron ondergrond Google Maps, arcering Min. LNV).

2.2 Natura-2000 gebied Duinen Den Helder-Callantsoog

De duinen tussen Den Helder en Callantsoog bestaan grotendeels uit jonge, kalk en humus arme duinzanden. Vegetatiekundig gezien behoort het gebied tot het Waddendistrict. Het gebied heeft een belangrijke functie als broed-, rust- en foerageergebied voor vogels. Voorkomende broedvogels van de duingraslanden zijn onder meer Bergeend, Paapje, Roodborsttapuit, Stormmeeuw en de Tapuit.

Sinds de toewijzing van de status beschermd natuurmonument in 1992 is het gebied beschermd onder de (oude) Natuurbeschermingswet. Sinds 2003 loopt de procedure om het gebied aan te wijzen als Natura 2000-gebied. Dit gebied wordt beheerd door meerdere instanties, te weten Domeinen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, Defensie, gemeente Den Helder en ook particulieren. De planlocaties vallen binnen het beheergebied van Landschap Noord-Holland.

Het gebied wordt aangewezen in het kader van de Habitatrichtlijn omdat hier een aantal habitattypen voorkomt waarvoor Nederland in Europees verband een grote verantwoordelijkheid draagt. Het gaat hier om duinvegetaties als vrij stuivende duinen

Figuur 3: Het Natura 2000-gebied geel gearceerd.

met Helm de zogenaamde 'Witte duinen' en de vrijwel uitsluitend in Nederland voorkomende 'Grijze duinen' begroeid met het verbond van Gewoon struifgras en het Buntgrasverbond. (een overzicht van de beschermde habitats en de bijbehorende instandhoudingsdoelen is gegeven in tabel 1).

Konijnen spelen in dit gebied een belangrijke rol in het openhouden van de vegetatie. Terwijl in een groot deel van het duingebied de konijnenstand door virusziekten is gedecimeerd komen konijnen hier nog in grote getale voor en is hier minder sprake van verruiging van de vegetatie. In het Natura 2000-gebied bevindt zich een groot deel van de Nederlandse populatie van de Tapuit; daarom is deze soort als complementaire soort toegevoegd aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.

Zijn voedsel vindt de Tapuit in een open, schaars begroeide gebieden waar lage begroeiing afgewisseld wordt door kale plekken. Deze openheid van het terrein is van belang door de bijzondere manier van foerageren van de Tapuit die niet vliegt maar die rent van prooi naar prooi. De verstoring gevoeligheid van de soort is matig groot dat wil zeggen dat de vogels al vanaf 100 meter afstand reageren op verstoringen als voorbij komende mensen. Er is vastgesteld dat de dichtheid van de Tapuit afneemt in de nabijheid van paden en wegen (ministerie LNV, 2008). Vooral recreatie bedreigt de rust van deze vogel.

Habitattype	LSVI	Doelstelling	
		Opp.	Kwa.
H2120 - Witte duinen	-	=	>
H2130B - Grijs duinen (kalkarm)	-	=	=
H2130C - Grijs duinen (helschraal)	-	=	=
H2140A - Duinhelden met kraalhel (vochtig)	-	= (<)	=
H2140B - Duinhelden met kraalhel (droog)	-	=	=
H2160 - Duindoornstruwelen	+	=	=
H2170 - Krulpwlgstruwelen	+	>	>
H2180B - Duinbossen (vochtig)	-	=	=
H2190A - Vochtige duinvallalen (open water)	-	>	>
H2190B - Vochtige duinvallalen (kalkrijk)	-	>	>
H2190C - Vochtige duinvallalen (ontkalkt)	-	>	>
H2190D - Vochtige duinvallalen (hoge moerasplanten)	-	>	>
H6410 - Blauwgraslanden	-	>	>

Tabel 1: Instandhoudingsdoelen voor habitattypen in Duinen Den Helder - Callantsoog.

(Aangegeven zijn de landelijke staat van Instandhouding (LSVI; + : gunstig, - : matig gunstig, -- : zeer ongunstig), en de doelstelling voor de oppervlakte (Opp) en de kwaliteit (kwa) van het habitat (= : behoud, > : uitbreiding, < : vermindering is toegestaan, ten gunste van met name genoemde habitattypen of soorten, = (<) : achteruitgang ten gunste van ander habitattypen of soorten)).

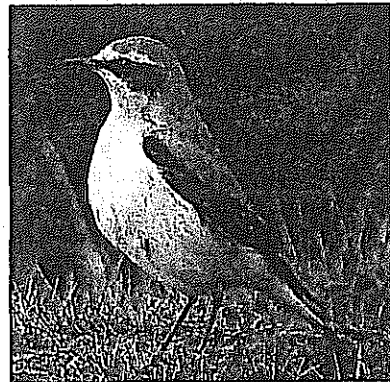
Voor de Tapuit wordt zowel vergroting van de omvang als van de kwaliteit van het leefgebied nagestreefd.

Complementaire soort	LSVI	Doelstelling		
		Omv.	KWA	Instandhoudingsdoel Broedparen
Tapuit	-	>	>	30

Tabel 2: Instandhoudingsdoel van de Tapuit in Duinen Den Helder - Callantsoog

(Aangegeven is de landelijke staat van Instandhouding (LSVI) en de doelstelling voor de omvang (Omv) en de kwaliteit (kwa) van het leefgebied (= : behoud, > : uitbreiding/verbetering, < : vermindering is toegestaan).

De Tapuit (*Oenanthe oenanthe*) is een insecten etende zangvogel uit de lijster familie die in Nederland voorkomt als broedvogel en als trekvogel. De aanwezigheid als complementaire soort voor het Natura 2000-gebied geldt voor de soort als broedvogel. Het verspreidingsgebied van de Tapuit omvat vrijwel het gehele noordelijk halfrond. In

Figuur 4: Tapuit

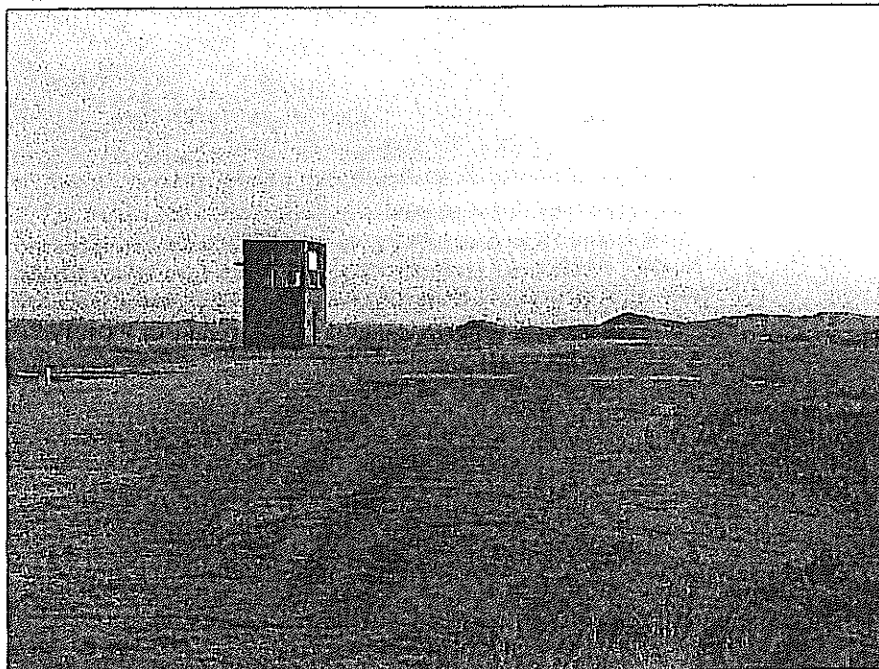
de winter trekken de broedvogels uit Nederland naar Afrika ten zuiden van de Sahara. De broedpopulatie in Nederland is sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw sterk in aantal afgenomen van enkele duizenden paren naar enkele honderden nu. Deze trend is ook elders in Europa waargenomen.

De Tapuit broedt in holtes in de grond en is daarvoor in de duinen vrijwel volledig aangewezen op verlaten konijnenholten.

2.2.1 *Kwalificerende habitats nabij planlocaties*

Voormalige schietbaan

Het terrein van de voormalige schietbaan grenst in het zuiden aan een druk begaan fietspad en in het noorden aan een strandopgang. Aan de zeezijde en het zuiden grenst het gebied aan *Grijze duinen*. Het terrein zelf vormt geen beschermd habitattype en bestaat deels uit een brede verharde weg en verder uit een relatief recent bewerkt stuk grond met een hoop puin van een recent gesloopt gebouw. Langs de randen van het terrein is er een overgang naar grasland met lokaal een dominantie van duinroos.

Figuur 5:De voormalige schietbaan.

Bunker

De bunker ligt aan een veel gebruikte strandopgang bij Julianadorp. Het terrein aan de voorzijde is deels verhard en grenst aan een eveneens verharde weg. Direct rondom de bunker ligt veel los puin en roest. Hoewel het terrein is afgezet voor publiek maakt het een rommelige indruk met zwerfafval en graffiti. Rondom de bunker zijn twee kwalificerende habitattypen te vinden te weten *Witte duinen* en *Grijze duinen* en wat verderop langs het pad ook *Duinheide met kraaihei*.

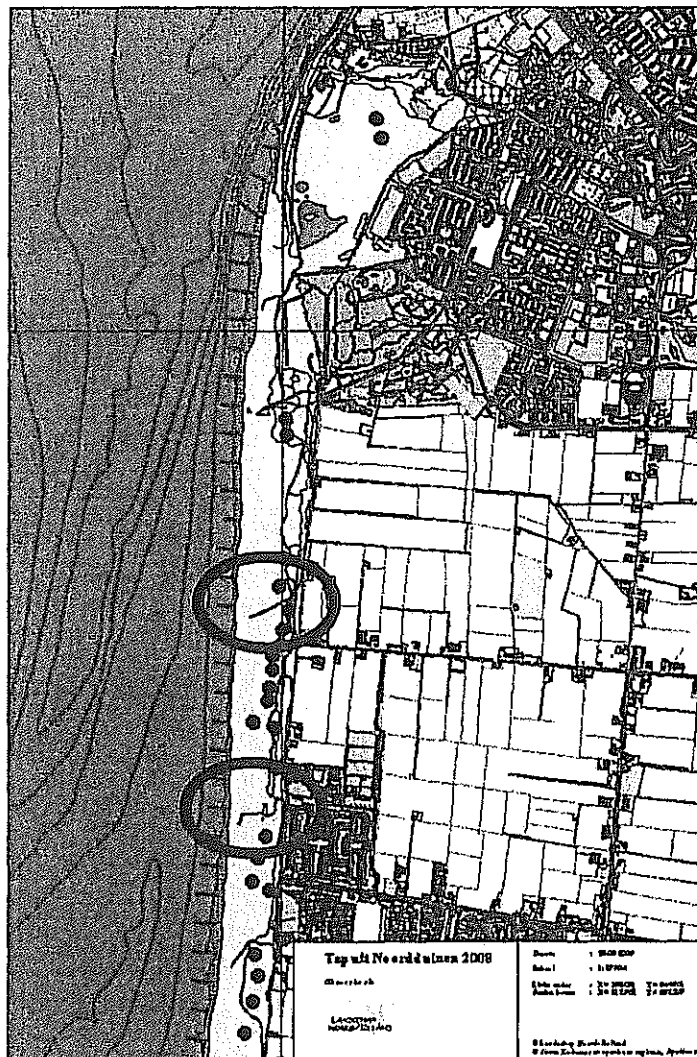

Figuur 6:De bunker.

2.2.2 Voorkomen Tapuit in het plangebied

Het Natura 2000-gebied Duinen Den Helder-Callantssoog is een van de belangrijkste broedgebieden voor de Tapuit in Nederland. De open duinvegetatie vormt een optimaal geschikt foerageergebied. In de kop van Noord-Holland is het konijn niet zo hard getroffen door virusziekten die elders in het land de populaties gedecimeerd hebben. Voor de Tapuit is dit gunstig omdat de konijnen in de duinen er voor zorgen dat de vegetatie open blijft. Daarnaast is de Tapuit in de duinen van konijnenholen afhankelijk voor geschikte broedplaatsen gezien er daar weinig alternatieven zijn als holle boomstronken om in te nestelen.

Gemiddeld zijn er in de jaren 1999-2003, 47 paartjes vastgesteld (Roomen *et al.*, 2005), in 2008 zijn 60 territoria vastgesteld. In figuur 7 is de spreiding van het aantal broedparen in het noordelijk weergegeven. De dichtheid aan territoria is in 2008 bij de locatie van de voormalige schietbaan hoger dan bij de bunker.

Figuur 7: Tapuiten broedterritoria (zwarte stippen) en de plan locaties (rode cirkels) (bron: Landschap Noord-Holland)

2.3 Conclusies voorkomen beschermde natuurwaarden

Het plangebied ligt in het Natura 2000-gebied Duinen Den Helder-Callantsoog. Dit gebied is van groot belang als broedgebied voor de Tapuit. Om deze reden is de Tapuit aangewezen als complementaire soort voor dit Natura-2000-gebied.

Rondom de planlocaties zijn drie beschermde habitattypen te vinden te weten *Witte duinen*, *Grijze duinen* en *Duinheiden met kraaihei*.

In de effectbeschrijving in het volgende hoofdstuk zullen de specifieke gevoeligheden van deze habitats en de Tapuit voor versturende effecten beschreven worden.

3 Ingreep en gevolgen

Rijkswaterstaat is voornemens een radarmast te bouwen en in gebruik te nemen op één van de twee beschreven locaties, het voormalig schietterrein of de bunker. Voor de effect beoordeling maken we een onderscheid tussen de periode van aanleg die tijdelijke effecten met zich mee brengt en de gebruiksfase die permanente effecten heeft.

De volgende deel activiteiten zijn te onderscheiden bij de bouw van de radarmast:

- Transport van materiaal en materieel
- Bouw activiteiten
- Aanleg leidingen (graven en mogelijk bemalen)

Na ingebruikname zal er permanent een radar draaien op de mast en zal er mogelijk een waarschuwingslicht knipperen. Periodiek zal er onderhoud gepleegd moeten worden.

Figuur 8: Visuele weergave zoals de mast er op de bunker uit kan komen te zien.

Elk van de bovengenoemde activiteiten kunnen een negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied. Op basis van expert judgement en de effectenindicator van het ministerie van LNV zal hier een beoordeling gemaakt worden van de effecten. De beoordeling wordt kwalitatief weergegeven in een matrix waarin van elk van de activiteiten het effect op de beschermde habitats en de Tapuit staat uitgezet.

De effectenindicator

De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende storende factoren. De relevante verstoringsfactoren voor de bouwactiviteiten staan hier in een matrix weergegeven. De habitats en vooral de Tapuit zijn het meest gevoelig voor ruimtelijke aspecten zoals oppervlakteverlies en versnippering. De gevoeligheid voor optische verstoring (denk hierbij aan beweging

van mensen en machines) voor de habitats geldt voor de daarin aanwezige fauna niet de habitats zelf.

Instandhoudingsdoel	Verstoringsfactor								
	Oppervlakteverlies	Versnippering	Verdroging	Verandering dynamiek substraat	Verstoring door geluid	Verstoring door licht	Verstoring door trilling	Optische verstoring	Mechanisch effect
Witte duinen									
Grijze duinen									
Duinheide met Kraaiheide									
Tapuit									...

zeer gevoelig
 gevoelig
 niet gevoelig
 n.v.t.
 ...onbekend

Figuur 9: Resultaten effectenindicator.

De beoordeling

De gevoeligheid zoals deze wordt weergegeven in de effectenindicator is algemeen. Of deze gevoeligheid voor verstoring ook in een (negatief) effect resulteert moet in iedere situatie afzonderlijk beoordeeld worden.

Voor de gevolgen van de bouw en ingebruikname van de radar mast komen we tot de volgende effecten matrix.

	Tijdelijke effecten				Permanente effecten				
	Transport	Bouw	Bemaling	Bouwerlichting	Draaiende radar	Ruimtebeslag*		Onderhoud	Uitkijk
						1	2		
Witte duinen									
Grijze duinen									
Duinheide met Kraaiheide									
Tapuit									

	Geen effect
	Potentieel negatief effect

* Ruimtebeslag: 1. Bunker (geen effect want geen ruimte beslag), 2. Voormalig schietbaan

Figuur 10: Effectenmatrix.

Effecten op de Tapuit tijdens de bouwfase kunnen geheel voorkomen worden door buiten het broedseizoen te werken.

De habitats zijn gevoelig voor mechanische effecten en verandering van dynamiek van de bodem (verstuiving) door betreding van mensen dan wel door de inzet van machines. Beide zoeklocaties liggen aan een verharde weg en hebben tevens een verhard oppervlak geschikt voor tijdelijke stalling van materialen. Het te betreden habitat zal daardoor minimaal zijn.

De Kraaiheide vegetatie is gevoelig voor verdroging. Het kan nodig zijn een tijdelijke bemaling uit te voeren voor het leggen van kabels en leidingen. Gezien de tijdelijke aard en omvang hiervan worden geen blijvende negatieve effecten op de vegetatie verwacht.

Na de aanlegfase resteert er een aantal permanente verstoringen. De belangrijkste hiervan is het ruimtebeslag van de mast. Het oppervlak van een mast van dit formaat is zodanig klein dat er geen sprake is van versnippering. Bij de aanleg van de mast op de bunker is er geheel geen blijvend ruimtebeslag omdat de bunker reeds aanwezig is en er dus geen aanvullend ruimtebeslag zal plaats vinden. Bij de aanleg bij de voormalige schietbaan zal er wel enig ruimtebeslag optreden op een terrein dat in de nabije toekomst omgevormd gaat worden naar een natuurgebied met in potentie Grijze duinen vegetatie.

Boven op de mast komt de bijna 5.5 meter brede draaiende radar te staan. Tapuiten zijn gevoelig voor optische verstoring zoals langslopende mensen. Van een langzaam en constant bewegende radar gaat voor de Tapuit geen bedreiging, de radarmast zal door gewinning genegeerd worden.

Periodiek zullen onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd moeten worden aan de radarmast. Indien dit buiten het broedseizoen gedaan wordt zal er geen effect op de Tapuit zijn.

In de opdrachtverlening is ook de vraag gesteld of de mast door roofvogels gebruikt zou kunnen worden als rust en uitkijkpunt voor het jagen op de Tapuit. Tapuiten zijn weinig gevoelig voor predatie door roofvogels. Predatie in het algemeen lijkt geen grote rol te spelen in de landelijke afname van de Tapuit. De grondgebonden Tapuit is al vogel een mogelijke prooi voor Sperwers of Slechtvalken. Beide roofvogelsoorten jagen al vliegend op andere vogelsoorten. De radarmast vergroot daarmee niet de predatiekans. Roofvogels die vanuit een uitkijk, zoals een lantaarnpaal, boomtak of gebouw foerageren zijn meestal Buizerds. Deze soort foerageert met name op muizen en niet op kleine vogeltjes. Bovendien zal de draaiende radar een roofvogel ontmoedigen om daar te gaan zitten. Het plaatsen van de radarmast heeft geen effect hebben op de Tapuiten populatie.

4 Conclusies

Rijkswaterstaat is voornemens om een nieuwe radarmast te plaatsen nabij Julianadorp. De omgeving van de beide potentiële bouwlocaties zijn van belang voor habitattypen en de Tapuit waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt binnen het Natura 2000-gebied Duinen Den Helder-Callantsoog.

Er is een effectbeoordeling gedaan in de vorm van een voortoets om vast te stellen of deze ingreep een significant effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied. Indien de bouwwerkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zal dit niet tot effecten op de Tapuit leiden.

De bouw kan lokaal wel enige tijdelijke verstoring veroorzaken. Gezien de tijdelijke en beperkte omvang hiervan zal er zeker geen sprake kunnen zijn van een significant effect. De instandhoudingsdoelen van de Tapuit worden door de voorgestane ingreep niet nadelig beïnvloed. Uit het oogpunt van ruimtebeslag geniet de locatie van de bunker de voorkeur. Ook het Landschap Noord-Holland heeft zijn voorkeur uitgesproken voor de deze locatie.

De voorgenomen bouw en ingebruikname van de radarmast zal niet tot een significant effect leiden op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden. Voor het project dient derhalve geen procedure te worden doorlopen met betrekking tot de Natuurbeschermingswet-vergunning.

4.1 Vervolg

De realisatie van de radarmast heeft geen versturende werking op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Duinen Den Helder-Callantsoog. Het project is daarom niet vergunningplichtig onder de Natuurbeschermingswet. Ook hoeft geen "Verstorings- en verslechteringstoets" of "Passende beoordeling" uitgevoerd te worden.

Geadviseerd wordt de conclusies van dit rapport met het bevoegd gezag, de provincie Noord-Holland, te bespreken.

Bronnen

- Janssen, J.A.M., Schaminée, J.H.J., 2003. Europese Natuur in Nederland, Natura Habitattypen. KNNV Uitgeverij, Utrecht
- Janssen, J.A.M., Schaminée, J.H.J., 2009. Europese Natuur in Nederland, Natura 200-gebieden van Zee en Kust. KNNV Uitgeverij, Zeist
- Ministerie van LNV. Profielen vogels, versie 1 september 2008
- Roomen *et al.*, 2005. Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 Netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen
- SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000.
- www.minlnv.nl